📜 מגילת העצמאות: מה כתוב בתעודת הלידה של המדינה?

כיתה ד' | היסטוריה | 45 דק' | שיעור לפי מעגל הלמידה · מערך למורה

❓ מה הכריזו מקימי המדינה ב-14 במאי 1948 – ואילו הבטחות נתנו לכל האזרחים?

עיגון בתוכנית הלימודים: כיתה ד', "המדינה שלי" – סיפור הקמת מדינת ישראל; מגילת העצמאות וחשיבותה; עדויות על הקמת המדינה.
(תכנית לימודים מולדת, חברה ואזרחות לבית הספר היסודי (כיתות ב'–ד'), משרד החינוך – המזכירות הפדגוגית, הפיקוח על הוראת גאוגרפיה ומולדת, חברה ואזרחות, תמוז תשפ"א / יוני 2021 – כיתה ד', מטרות היחידה "המדינה שלי" וטבלת מוקדי ההוראה)

„מטרה 3 של היחידה: "יכיר את סיפור הקמת מדינת ישראל והתפתחותה, את סיפורן של האוכלוסיות ומגוון הקבוצות בה, יעמוד על המשותף והשונה ביניהם על בסיס כבוד וקבלת האחר". מוקד הוראה: "מגילת העצמאות וחשיבותה"."

מטרות

מטרה מרכזית: התלמידים יזהו במשפטים מקוריים ממגילת העצמאות את ארבעת חלקיה (עבר, הכרזה, הבטחות, קריאה), וינמקו את המיון לפי תפקיד המשפט במסמך.

- התלמידים ימיינו נכון לפחות שישה מתוך שמונה משפטים מהמגילה לחלקים, וינמקו מיון אחד לפי מילת מפתח.
- התלמידים יסבירו למה המגילה פותחת בסיפור העבר (ההצדקה ההיסטורית).
- התלמידים ינסחו במילים שלהם הבטחה אחת מהמגילה ויתנו דוגמה לקיומה היום.
- התלמידים יציינו את התאריך, המקום והאדם שהקריא את ההכרזה.

ידע קודם: החלטת האו"ם מ-29 בנובמבר 1947 (ט"ו בשבט / כ"ט בנובמבר נלמדו בכיתה ג'–ד'). · קריאת טקסט מידעי ואיתור מילות מפתח (חינוך לשוני).

מושגים: הכרזה · מגילת העצמאות · ריבונות (עצמאות) · שוויון זכויות · מועצת העם

חומרים: סימולטור המיון (מקרן / לוח חכם) · דף מקור: קטעים מנוסח מגילת העצמאות (לפי נוסח אתר הכנסת) · תמונת המגילה המקורית (אתר הכנסת / ארכיון המדינה) · מדבקות בארבעה צבעים

מהלך השיעור לפי שלבי מעגל הלמידה

1. פתיחת המעגל – איתור ידע קודם **6 דק'**	*פוגשים את רגע ההכרזה דרך תיעוד מקורי.* 1. מקרינה את התיעוד (49 שניות): דוד בן-גוריון קורא "אנו מכריזים בזאת...". שואלת: "מי מדבר? מה הוא מכריז? איפה זה?" 2. מספרת: ביום שישי, ה' באייר תש"ח – 14 במאי 1948, הקריא בן-גוריון את ההכרזה במוזיאון תל אביב (בית דיזנגוף, היום היכל העצמאות). 3. שואלת: "אילו פרטים יש בתעודת לידה? אם למדינה הייתה תעודת לידה – מה היה כתוב בה?" ומציגה את שאלת השיעור. 🎬 **סרטון:** "אנו מכריזים בזאת" – נאום הכרזת המדינה, דוד בן-גוריון (ערוץ כנסת 99) – youtube.com/watch?v=7sxX2wWeJUk **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "התאריך, המקום, השם – מדינת ישראל, מי הכריז." • תפיסה שגויה נפוצה: "המדינה הוקמה ב-29 בנובמבר" ← תגובת המורה: "מה קרה ב-29 בנובמבר 1947? ומה קרה כמעט חצי שנה אחר כך?"

2. התנסות **12 דק'**	*קוראים משפטים אמיתיים מהמגילה וממיינים לפי תפקידם.* 1. מסבירה: "המשפטים כתובים בכתיב המקורי של 1948 ('שויון', 'עליה')." 2. בזוגות: קוראים כל משפט בקול וממיינים בסימולטור לאחד מארבעת הסלים. (7 דקות) 3. שואלת זוג שהתלבט: "מה גרם לכם להתלבט? איזו מילה עזרה להחליט?" 4. מבקשת לקרוא את ההסבר על כל משפט אחרי המיון. 🕹️ **סימולטור:** מפרקים את המגילה – מיינו את כל המשפטים לארבעת החלקים של המגילה. (בעמוד השיעור באתר) **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "'תהא פתוחה לעליה' – הבטחה, כי זה על מה שהמדינה תעשה בעתיד." • תפיסה שגויה נפוצה: "'החלטת האו"ם' שייכת להכרזה" ← תגובת המורה: "מתי קרתה החלטת האו"ם – לפני ההכרזה או בה? למה מזכירים אותה?"
3. המשגה **10 דק'**	*בונים את מבנה המגילה ומדגימים זיהוי לפי מילות מפתח.* 1. בונה על הלוח את המבנה: עבר (למה מגיע לנו) ← הכרזה ← הבטחות (איזו מדינה נהיה) ← קריאה (למי פונים). 2. אני מדגימה בקול: "'תקיים שויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה' – אני רואה את המילה 'תקיים', פועל בעתיד. זו התחייבות למה שיהיה – לכן זה בחלק ההבטחות." 3. נעשה יחד: "'בארץ-ישראל קם העם היהודי' – איזה זמן? לאיזה חלק?" (עבר). 4. מסבירה מושגים ומוסיפה עובדה: על המגילה 37 חותמים, ובהם שתי נשים – רחל כהן וגולדה מאירסון (לימים גולדה מאיר). 5. שואלת: "למה לדעתכם המגילה מתחילה דווקא בעבר?" **מושגים:** הכרזה – הודעה רשמית ופומבית על החלטה חשובה, שנאמרת בקול לפני כולם. · מגילת העצמאות – המסמך שבו הוכרז על הקמת מדינת ישראל ב-14 במאי 1948, ובו גם העקרונות שעליהם תיבנה המדינה. · ריבונות (עצמאות) – מצב שבו העם מחליט בעצמו על חייו במדינה שלו, ולא שלטון זר. · שוויון זכויות – לכל האזרחים אותן זכויות, בלי הבדל דת, מוצא או מגדר. **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "כדי להסביר למה מגיעה לעם היהודי מדינה בארץ ישראל." • תפיסה שגויה נפוצה: "כי כך מתחילים כל סיפור" ← תגובת המורה: "מה העבר מוכיח למי שקורא את המגילה בעולם?" **שאלות מסדר חשיבה גבוה:** • הסקה: למה חשוב שבמגילה יש גם הבטחות לעתיד, ולא רק הכרזה?

4. יישום – ביצועי הבנה **10 דק'**	*עכשיו לבד: הבטחה מהמגילה במילים שלנו ובחיים היום.* 1. כל זוג בוחר הבטחה אחת מהמגילה: שוויון זכויות, חופש דת, שמירה על המקומות הקדושים, פתיחות לעלייה. 2. כותבים: מה ההבטחה אומרת במילים שלנו, ודוגמה אחת מהחיים היום שבה היא מתקיימת – או שאלה איפה עוד צריך לשפר. 3. עוברת בין הזוגות ובודקת שהדוגמה מתאימה להבטחה. 4. שלושה זוגות מציגים; הכיתה שואלת שאלה אחת לכל זוג. **משימה:** בחרו הבטחה אחת ממגילת העצמאות. כתבו: מה היא אומרת במילים שלכם, ודוגמה אחת מהחיים היום שבה רואים אותה. **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "שוויון זכויות – כל אזרח, בכל דת, יכול להצביע בבחירות." • תפיסה שגויה נפוצה: דוגמה שאינה קשורה להבטחה ("יש לנו דגל") ← תגובת המורה: "איזו הבטחה הדוגמה מראה? קראו שוב את המשפט." **שאלות מסדר חשיבה גבוה:** • הערכה: איזו הבטחה במגילה הכי חשובה לדעתכם לחיים בישראל היום? נמקו.
5. סגירת המעגל – רפלקציה והערכה **7 דק'**	*כרטיס יציאה, שאלון וסיכום.* 1. כרטיס יציאה: שני משפטים מהמגילה שלא הופיעו בסימולטור – לאיזה חלק שייך כל אחד, ולמה? 2. מפעילה את השאלון בזוגות. 3. מסכמת: "המגילה היא גם סיפור על העבר וגם הבטחה לעתיד – וכל אזרח שותף לה." **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "'תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות' – הבטחה, כי זה מה שהמדינה תעשה; 'אנו קוראים...' – קריאה, כי פונים למישהו." • תשובה חלקית: מיון נכון בלי נימוק ← המורה מבקשת לסמן את מילת המפתח. **שאלות מסדר חשיבה גבוה:** • העברה: אם הייתם מוסיפים היום הבטחה למגילה – מה הייתה? 📝 **שאלון** (6 שאלות) **ורפלקציה** – בדף לתלמיד. 🎟️ **כרטיס יציאה:** "מדינת ישראל ... תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות"; "אנו קוראים ... לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל לשמור על השלום". לאיזה חלק במגילה שייך כל משפט? כתבו את המילה שעזרה לכם. • המשפט הראשון – הבטחות; השני – קריאה • לכל משפט מילת מפתח שמנמקת ("תבטיח" – עתיד; "אנו קוראים" – פנייה)

הלימה: מטרה – פעילות – עדות

מיון משפטים לחלקי המגילה	התנסות: סימולטור "מפרקים את המגילה"; המשגה: הדגמת זיהוי לפי מילת מפתח	תוצאת הסימולטור + שאלה 4 בשאלון + כרטיס היציאה
למה המגילה פותחת בעבר	המשגה: שאלת חשיבה מסדר גבוה ודיון	שאלה 3 בשאלון
הבטחה במילים שלנו ודוגמה מהיום	יישום: עבודה בזוגות והצגה	דף היישום
תאריך, מקום, מקריא	פתיחה: תיעוד ההכרזה וסיפור המורה	שאלות 1–2 בשאלון

התאמה לשונות

מתקשים	• כרטיס עם ארבעת החלקים ומילת עזר לכל חלק (”היה”, ”מכריזים”, ”תהא/תקיים”, ”אנו קוראים”) • מילון מילים: ”תהא” = תהיה, ”הננו” = אנחנו • מיון של ארבעה משפטים בלבד בשלב הראשון
בינוניים	• מיון כל המשפטים בסימולטור ונימוק • הבטחה במילים שלנו ודוגמה מהיום
מתקדמים	• להשוות בין ההבטחה לשוויון במגילה לבין מצב אמיתי היום ולהציע שיפור • לקרוא את פסקת הפתיחה המלאה ולמצוא בה שלושה אירועים מהעבר

מחוון

- ממיין/ת נכון לפחות שישה מתוך שמונה משפטים
- מנמק/ת מיון לפי מילת מפתח או זמן הפועל
- מסביר/ה שהעבר במגילה הוא ההצדקה להקמת המדינה
- מנסח/ת הבטחה במילים שלו/ה עם דוגמה מתאימה מהיום

רב-תחומיות

- עברית – חינוך לשוני: קריאת טקסט מקורי בעברית של 1948: מילים ומבנים לא מוכרים ("תהא", "הננו") וזיהוי מבנה של טקסט – עבר, הודעה, התחייבות, פנייה.
- תורה, מורשת ותרבות ישראל: המגילה עצמה נשענת על הקשר ההיסטורי והמסורתי של העם לארץ ועל "ספר הספרים" – נקודת מפגש אמיתית עם מורשת ותרבות ישראל.

תשובות השאלון: 1–א · 2–ב · 3–ג · 4–א · 5–ב · 6–ג

📜 מגילת העצמאות: מה כתוב בתעודת הלידה של המדינה?

שם _____ כיתה _____ תאריך _____

❓ מה הכריזו מקימי המדינה ב-14 במאי 1948 – ואילו הבטחות נתנו לכל האזרחים?

🕹️ **בסימולטור: מיינו את כל המשפטים לארבעת החלקים של המגילה.**
באיזה חלק היו הכי הרבה משפטים? למה לדעתכם?

_____

_____

🛠️ **משימה:** בחרו הבטחה אחת ממגילת העצמאות. כתבו: מה היא אומרת במילים שלכם, ודוגמה אחת מהחיים היום שבה רואים אותה.

_____

_____

_____

📝 שאלון

1. מתי הוכרזה מדינת ישראל?

◯ 14 במאי 1948 ◯ 29 בנובמבר 1947 ◯ 1897

2. מי הקריא את ההכרזה?

◯ תיאודור הרצל ◯ דוד בן-גוריון ◯ חיים נחמן ביאליק

3. למה המגילה מתחילה בסיפור העבר?

◯ כדי שיהיה ארוך ◯ כי שכחו לכתוב את ההכרזה ◯ כדי להסביר למה יש לעם היהודי זכות למדינה בארץ ישראל

4. "תקיים שוויון זכויות ... בלי הבדל דת, גזע ומין" – לאיזה חלק זה שייך?

◯ ההבטחות ◯ העבר ◯ הקריאה

5. מהו "שוויון זכויות"?

◯ שכולם לובשים אותו דבר ◯ שלכל האזרחים אותן זכויות ◯ שכולם גרים באותה עיר

6. כמה אנשים חתומים על מגילת העצמאות?

◯ 12 ◯ 100 ◯ 37

🎟️ **כרטיס יציאה:** "מדינת ישראל ... תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות"; "אנו קוראים ... לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל לשמור על השלום". לאיזה חלק במגילה שייך כל משפט? כתבו את המילה שעזרה לכם.

_____

_____

🪞 רפלקציה

מה למדתי היום על מגילת העצמאות?

_____

איזה משפט מהמגילה הכי דיבר אליי, ולמה?

מה עזר לי למיין את המשפטים?

איזו הבטחה במגילה הייתי רוצה לבדוק אם מתקיימת היום?

אני יכול/ה...	בטוח/ה	כמעט	עוד לא
אני יכול/ה לתאר את ארבעת החלקים של מגילת העצמאות.			
אני יכול/ה למיין משפט מהמגילה ולנמק.			
אני יכול/ה להסביר מה זה שוויון זכויות.			
אני יכול/ה לתת דוגמה מהיום להבטחה מהמגילה.			